

Lekens betydelse i förskoleklassen

Författare: Camilla Johansson och Therese Hermansson

Handledare: Eva-Lena Haag

Examensarbete 10 p

Nivå 41-60 poäng

Lärarprogrammet

Institutionen för individ och samhälle

September 2005

Arbetets art: Examensarbete 10 poäng, Lärarprogrammet

Titel: Lekens betydelse i förskoleklassen

Sidantal: 24

Författare: Camilla Johansson & Therese Hermansson

Handledare: Eva-Lena Haag

Datum: September 2005

Sammanfattning

Bakgrund

Leken är en allsidig aktivitet som är mycket viktig för barns utveckling. Därför är det av stor betydelse att den får mycket utrymme såväl i förskolan som under barnens första skolor. 1998 började förskoleklassen ingå i skolans läroplan. Meningen var att man skulle integrera förskolans och skolans traditioner så att de tillsammans skulle bilda en god pedagogisk verksamhet för barnen. En gemensam syn på lek och lärande skulle vara det centrala men även en stark betoning på en helhetssyn av barnet.

Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka lekens utrymme och betydelse i förskoleklassen.

Metod

Vi har gjort en kvalitativ studie i form av intervjuer av förskollärare verksamma i förskoleklass. Vi har intervjuat sju förskollärare varav en numera är utbildad grundskollärare.

Resultat

På många håll visar det sig enligt forskning och enligt våra förskollärare att man fått mer skollik verksamhet än det var tänkt. Våra intervjuade förskollärare anser dock att verksamheten inte blivit för skollik på deras arbetsplatser pga. att de arbetar för att behålla förskolans arbetssätt i förskoleklassen. De arbetar för att leken ska vara det centrala av barnens skoldag.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte och frågeställningar.....	5
Forskningsbakgrund och teoretiska utgångspunkter.....	5
Vad är lek och varför är den så viktig?	5
Leken i en kulturell, funktionell och social aspekt.....	6
Vem är sexåringen?.....	8
Skolans och förskolans traditioner – en jämförelse	9
Sammanfattning av förskolans och skolans synsätt på lek	10
Metod.....	10
Urval.....	10
Genomförande	11
Instrument.....	12
Bearbetning och analys	12
Tillförlitlighet	12
Etik	13
Resultat	13
Barnens dag i förskoleklassen	13
Förändringar efter reformen 1998	15
Förskollärollen	18
Lekens betydelse	19
Diskussion	21
Referenslista	
Bilaga	

Inledning

Leken har stor betydelse för barnets allsidiga utveckling och lärande och det är intressant att se om leken ingår på ett naturligt sätt även i skolan under skoldagen. Med allsidig utveckling menas motoriken, fantasin, kreativiteten, identiteten, den intellektuella och kognitiva utvecklingen, språket och de sociala färdigheterna (Lindö, 2002).

Eftersom leken är något lustbetonat som engagerar och motiverar barnen är det viktigt att den får utrymme både i hemmet, i förskolan, på fritiden men även på skolnivå.

Det är svårt att skilja lek från lärande. Barn bearbetar känslor och händelser, experimenterar och försöker hitta sin identitet i leken. De lär sig att samarbeta och att ta hänsyn till varandra. Genom lek utvecklas barn på alla sätt och de upptäcker sina egna förmågor. Allt lärande bör därför vara lek- och lustfyllt (Samuelsson & Sheridan, 1999).

Eftersom vi i vår utbildning inriktar oss på de yngre barnen i förskola och förskoleklass där leken utgör en stor del av verksamheten är vi i vår undersökning intresserade av om man ser till lekens betydelse ute i praktiken. Vi är även intresserade av om verksamheten blivit mer skollik och om det blev någon förändring efter regeringsreformen 1998 då förskoleklassen började ingå i skolans läroplan (Lpo 94). Förskoleklassen är en frivillig skolform för barnen men obligatorisk för kommunen att erbjuda. Det största antalet sexåringar går i dag i förskoleklassen. Meningen med införandet var att man skulle sammanföra det bästa från förskolans respektive skolans pedagogik och tillsammans skulle dessa utgöra en bättre pedagogisk verksamhet för barnen (Lillemyr, 2002). Tidigare är det lärande som har tagit minst plats i förskolans arbete medan leken har stått i centrum. För skolans del är det lärandet som stått i centrum och leken som har fått stå tillbaka. Nu strävar man efter att lek och lärande skall vara centrala begrepp i de båda verksamheterna. För att möjliggöra samarbete och integrering mellan skolans och förskolans traditioner krävs det en gemensam syn på barnet, på kunskap och lärande (Lillemyr, 2002; Fagerli, Lillemyr & Söbstad, 2001; Lindqvist, 2002).

Tre år efter reformens införande gjorde Skolverket en sammanfattning. Där beskriver de att sexåringarna fått mer skollik verksamhet än det var tänkt i reformen, vars mening var att det skulle vara mer av bl a lek, skapande och experimenterande i förskoleklassen än i en

traditionell skolklass. Denna sammanfattning visar i stället på att det är skolans kultur med mer kunskapsförmedling och mindre lek som dominerar verksamheten (Lillemyr, 2002).

Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka lekens plats i förskoleklassens pedagogik ur ett pedagogiskt perspektiv.

- Har den pedagogiska verksamheten i förskoleklassen blivit mer skollik?
- Hur mycket utrymme har leken i förskoleklassen i förhållande till annan pedagogisk verksamhet?

Forskningsbakgrund och teoretiska utgångspunkter

Att lek är betydelsefull för barns utveckling kan man läsa mycket om. Att det finns ett samband mellan lek, inläring och undervisning är ingen nyhet.

Redan år 1896 skrev G H Mead (i Lillemyr, 2002) om att det spontana i leken och lekens engagemang kunde användas för att förnya undervisningen i skolan och då särskilt under de första skolåren. För barn är det naturligt att leka och därför är det viktigt att de även i början av sin skolgång får tillfälle till lek, både fri lek och lek som lärandemetod. Leken i sig engagerar och motiverar barnen och därför är det viktigt att den finns som en självklarhet i barnens vardag.

Mead (i Fagerli, Lillemyr & Söbstad, 2001) hävdar även att lek bör vara den princip som man bygger lärandet på. Än i våra gällande läroplaner är detta aktuellt.

Vad är lek och varför är den så viktig?

Lek är ett vitt begrepp som inte är lätt att definiera. Lek är något som kan vara både på riktigt och på låtsas och det kan vara både glädje och allvar (Knutsdotter Olofsson, 1992).

Leken styrs av en inre motivation och är en typisk allsidig aktivitet där barnet använder sin kreativitet (Evenshaug & Hallen, 2001). Det kan handla om allt i från att skapa sin egen fantasivärld där de leker prins och prinsessa till att bygga med lego eller sitta och måla.

Lindqvist (2002) skriver att leken kan ses ur ett socialt, kulturellt och funktionellt perspektiv. I den sociala delen gynnas samarbete och kommunikation eftersom de övar på att umgås med andra, visa hänsyn och respekt. De övar även upp sina färdigheter när det gäller den språkliga utvecklingen eftersom de tillsammans diskuterar fram lekens innebörd och mening. Den

kulturella delen präglas av fantasi och andra estetiska uttrycksformer som drama, bild och musik. I lekens funktionella del skildras leken som lärande. Där kan det handla om sifferlekar och bokstavslekar (Lindqvist, 2002). Leken ger barnen rika upplevelser, den är ett fenomen och en arena som kan ge näring åt lärandet (Fagerli et al. 2001).

Moyles (1995) skriver att det finns lika många definitioner av lek som det finns sätt att leka. *”Lek leder inte enbart till utveckling och kunskaper som är viktiga för barnet senare i livet, den är också en central del av barnkulturen”* (Lillemyr, 1990 s. 19). Enligt Lindö (2002) är forskare och pedagoger överens om att leken är den viktigaste kunskapsformen i förskolan och i och med sexåringarnas inträde i skolan bör leken vara ett viktigt pedagogiskt inslag också under de första skolåren. Sexåringen har ett enormt lekbehov och det finns ingen annan aktivitet som gör sexåringen så engagerad och uppslukad som leken. Man kan utgå ifrån att leken är betydelsefull och fyller en funktion i barnets utveckling så länge barnet själv har ett behov av att leka. Därför är det självklart att leken skall ingå även i förskoleklassen (Diderichsen, Hansen & Thyssen, 1994).

Barn ägnar stor del av sin tid till lek. Leken stimulerar barnens utveckling och socialisation och utgör en central kunskapskälla (Lillemyr, 1990). För barn mellan två och tolv år är leken viktig och då i synnerhet för de barn som är mellan fem och tio år gamla, därför att den är utvecklande i en social och kommunikativ aspekt. I den kommunikativa aspekten får de rika möjligheter till att kommunicera, de tillägnar sig språk och prövar nya begrepp (a.a.).

Leken i en kulturell, funktionell och social aspekt

Att få leka är en rättighet för barn vilket innebär att alla barn ska ha möjlighet till lek efter var och ens behov. Eftersom lek är ett starkt behov hos barnet skall inget barn behöva bli berövad på sin rätt att leka. *”Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet”* (FN: s konvention om barnets rättigheter, artikel 31, paragraf 1).

Lindqvist (1996) ser leken som ett möte mellan barnens känslor och tankar och den yttre verkligheten. Med det menar hon att barnen skapar en fiktiv situation där den verkliga situationen får en ny innebörd. Genom leken försöker barnen att förstå vuxenvärlden t ex genom att leka rollekar såsom mamma, pappa, barn och affär. I denna typ av lek tar de efter de vuxnas verklighet och vardag och via leken bearbetar barnen sina upplevelser, erfarenheter, känslor och tankar kring detta. Enligt en undersökning som gjorts om lek som

pedagogiskt hjälpmedel visar det sig att just rollek var en bra läs- och skrivbefrämjande aktivitet vid övergången mellan förskola och skola (Lillemyr, 2002).

I leken skaffar barn sig erfarenhet. De utforskar, prövar och använder fantasin på ett sådant sätt att de lär känna sig själva och hittar sin identitet. Leken är en fri arena där de inte är rädda för att bli bedömda, här övar de upp sin självständighet och utnyttjar sin potential. Leken är förknippad med spänning och lustkänsla och har en stark dragningskraft på barn. Verkligheten blir åsidosatt och de kan då bortse från sin egen person, känna frihet och ges möjlighet till att använda fantasin och sin skapande förmåga (Lillemyr, 2002). Fantasin är nödvändig för att barnen senare ska bli förmögna att tänka och handla kreativt (Diderichsen et al. 1994). ”*Fantasin är kreativitetens råmaterial, den psykologiska grunden för kreativ verksamhet*” (Diderichsen et al. 1994 s.60) Barnen diktar en historia eller saga när de leker och huvudinnehållet i leken är då de fantasier som barnen gemensamt producerar (a.a.). Det är i sexårsåldern den viktiga utvecklingen av fantasin sker så det är därför viktigt att det ges tid för lek i den här åldern.

Leken är en grundläggande inlärningsform där de kan öva sig på att sätta sig in i olika roller som en förberedelse för vuxenvärlden Barns lek bör därför vara ett centralt område inom pedagogiken (Lillemyr, 2002).

I leken utvecklas intelligensen, tanken och känslan. Låtsasleken är en intellektuell sysselsättning där barnen lär sig se inre bilder och övar upp en föreställningsförmåga, t ex när de leker affär i dockvrån och måste kunna tänka sig in i hur det ser ut i en affär. Detta ger en bra skolträning och det gör att barnen lättare kan göra bokstäver och ord till upplevelser vid läsning (Knutsdotter, 1992). I leken får barnet även tillfälle att pröva sina åsikter, värderingar och normer (Lillemyr, 1990).

Den sociala aspekten innefattar kontakten och samspelet med andra (Fagerli et al. 2001). Leken är mycket viktig i en socialiseringsprocess och i lärandesituationen eftersom den motiverar och engagerar barnen. Enligt den ryske psykologen Leontjev (i Evenshaug & Hallen, 2001) fyller leken en viktig funktion i socialisationen. Han menar att genom att observera äldre barn och vuxna lär de sig olika beteendemönster som är vanliga i det verkliga livet. Socialisering innebär att barnen, t ex genom rollekar som mamma-pappa-barn, leka affär, bank och doktor, lär sig om samhällets funktion. Barn socialiseras genom leken och man kan se att de växer in i det samhälle som finns runt dem.

Socialiseringen innebär även att utveckla självständighet och kreativ och kritisk förmåga. Genom leken sett ur ett socialt perspektiv, lär sig barn att ta kontakt med andra, att samarbeta och leken blir ett tillfälle att få vänner och umgås med andra (Fagerli et al. 2001).

Leken är nästan alltid social även om barnen leker ensamma eftersom de då ofta har fantasikamrater. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999).

De lär sig ta hänsyn, visa respekt och att förstå andra barn. (Fagerli et al. 2001). Det är i leken barn utforskar och prövar sin förmåga att vara en kamrat och känna empati för medmänniskan. För att förstå lekens signaler måste man vara medveten om vad de tre lekreglerna samförstånd, ömsesidighet och turtagande innebär. Samförstånd innebär att de båda förstår att de leker och vad de leker, ömsesidighet innebär att man anpassar sig till varandra i ett ömsesidigt samspel och turtagande står för att man turas om att bestämma och ta initiativ. Genom detta utvecklar de social kompetens (Knutsdotter Olofsson, 1992).

Den sociala utvecklingen som sker hos barnen i samband med leken är mycket viktig för att de ska kunna möta verkligheten och världen utanför, känna respekt för andra, kunna visa hänsyn och medmänsklighet för andra, och kunna samarbeta och känna delaktighet med andra (Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, 94).

Vem är sexåringen?

Det finns inte två sexåringar som är helt lika varandra men det är ändå ganska lätt att se en del gemensamma drag hos barn i den åldern. De har en lust till att uppfinna och att klara av saker på egen hand (Lillemyr, 2002). Sett ur en kulturell aspekt kan sexåringen ibland upplevas som en filosof pga. sin öppenhet och förundran inför världen. Det finns ett allvar och djup i barnets frågor och tankar. Man kan jämföra sexåringens tänkande med konstnärens. Barnet liksom konstnären förhåller sig till världen med en speciell öppenhet, känslighet och sinnlighet. De båda möter allting i världen med allvar och respekt och de har en förmåga att förundras över det allra obetydligaste. Detta visar på ett släktskap mellan barnets tänkande och det konstnärliga kunskapsättet (Diderichsen et al. 1994).

Ett typiskt grunddrag hos förskolebarnet är egocentricitet. Barnet skiljer inte klart mellan sitt eget perspektiv och andra människors perspektiv. De utgår från att andra tänker och känner som de själva gör. Hos sexåringen sker en decentrering av detta sätt att tänka. Man kan nu på ett annat sätt skilja mellan sina egna och andra människors synpunkter och uppfattningar. Det är bl a denna förändrade uppfattning som ligger bakom den vetgirighet som är så typisk för sexåringen (Diderichsen et al. 1994).

Sexåringen har ett stort lekbehov och är ofta optimistisk när det gäller dess egna färdigheter och sin kompetens. Leken är betydelsefull och har en viktig funktion i barnets utveckling.

Något bland det mest karaktäristiska för sexåringen är rörelseglädjen och förtjusningen i att använda alla sina sinnen (Pluckrose, 1993). Detta är nyckelfaktorer i nästan all form av lek vilket gör att sexåringen bör få stort utrymme till lek i sin vardag.

Både socialt och utvecklingsmässigt visar det sig att sexåringen är inne i en övergångsperiod och de behöver där både utmaningar, men även uppmuntran och hjälp att gå vidare i livet. För att de ska få en positiv och realistisk självuppfattning behövs stabilitet och kontinuitet. Detta ger dem både trygghet och trivsel.

Skolans och förskolans traditioner – en jämförelse

I förskolan är omsorg och lek utifrån ett helhetstänkande det dominerande. Här strävar man efter barnets växande och utveckling. Man har en helhetssyn på barnet. Inom förskolepedagogiken betonas den fria leken starkt (Lillemyr, 2002). Här skall barnets läroprocesser främjas och förskolan skall vara rolig, trygg och lärorik för alla barn (Pramling Samuelson & Sheridan, 1999). Man arbetar i förskolan för att barnen skall bli fria och självständiga individer (Lindqvist, 1996).

Förskolan lägger sin betoning på grundläggande fysiska och sociala färdigheter. Genom ökat självförtroende hos barnet blir deras sociala samspel positivt (Fagerli et al. 2001).

Förskolan ska verka för att barnen ska förstå och respektera skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Omsorg om och hänsyn till andra människor skall lyftas fram i verksamheten, som även skall präglas av att barnens medkänsla, empati och omtanke om andra utvecklas (Läroplan för förskolan, 1998). *”Omsorg om det enskilda barnets välbefinnande, trygghet, utveckling och lärande skall prägla arbetet i förskolan” (Läroplan för förskolan 1998, s.8).* I förskolan främjas den sociala och kulturella utvecklingen mest.

Skolans verksamhet präglas av förmedlingspedagogik. I skolan främjas den funktionella utvecklingen mest, där är det lärandet som står i centrum, t ex genom problemlösning och systematiska övningar (Lillemyr, 2002). *”Skolan är ämnescentrerad, d v s undervisningen är kopplad till inläring av konkret ämneskunskap” (Persson, 1995 s.50).* Skolan är obligatorisk och är tvungen att hålla sig inom vissa utsatta ramar såsom indelning i klasser, lektioner och raster. Lärarens huvudsakliga uppgifter är förmedling av kunskaper och färdigheter och ha omsorg om och socialt stöd till eleverna. Det är lärarens uppgift att se till att utveckla

motivation till att lära hos eleven (Fagerli et al. 2001). Skolan skall stå för ett allsidigt lärande där elevens motivation, upplevelse och intresse skall vara i centrum (Lillemyr, 2002). Av tradition har dock skolan en klarare inriktning mot kunskapsförmedling och barns intellektuella utveckling (Persson, 1995).

I Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, 1994 (Lpo 94) under skolans uppdrag står att skapande arbete och lek är viktiga delar i det aktiva lärandet.

Sammanfattning av förskolans och skolans synsätt på lek

När det gäller synen på barn har förskolan och skolan mycket gemensamt. Enligt Läroplanen för förskoleklassen (Lpo 94) skall den nya pedagogiken innebära en integration av förskolans- och skolans pedagogik. Lek och lärande är centrala begrepp inom båda traditionerna. För att man skall lyckas med en integration av det bästa från båda läroplanerna gäller det att man har en gemensam förståelse för både lek och lärande (Fagerli et al. 2001).

Gemensamma drag hos pedagogerna är att de numera strävar mer mot att lägga tyngdpunkten på planering och utveckling av allsidig kompetens hos barnet samt att stärka barnets självuppfattning (Lillemyr, 2002). Det rör sig om två olika kulturer men det är mer som förenar än som skiljer verksamheterna åt.

”Ett ömsesidigt möte mellan dem pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande” (Läroplan för skolan, 1994 s. 8).

Metod

Vi har gjort en kvalitativ studie i form av intervjuer. Det lämpar sig bäst för vårt syfte som är att undersöka lekens betydelse och närvaro i förskoleklassen samt om det blivit någon form av förändring efter förskoleklassens inträde i skolan, d v s har verksamheten blivit mer skollik. Genom att göra intervjuer fick vi reda på pedagogernas arbetssätt, deras syn på lekens betydelse i verksamheten och deras grundtankar bakom detta. Vi fick även reda på hur stor vikt de lägger vid leken som lärandemetod och lekens egenvärde. Vid kvalitativa intervjuer anser vi oss kunna få en bättre förståelse för pedagogernas livsvärld och hur de tolkar och upplever sin verklighet.

Urval

Våra sju förskollärare finns på fem olika skolor i två mindre kommuner. De har alla tidigare arbetat i förskolan i ca tjugo år men är numera verksamma i förskoleklass. På en skola har vi intervjuat två pedagoger samtidigt på grund av att de arbetar i samma klass, har arbetat ihop under lång tid och har god kännedom om varandra. På en annan av skolorna har vi intervjuat en förskollärare och en numera grundskollärare som arbetar i samma klass.

De är intervjuade en och en. De övriga har olika arbetsplatser och har därför blivit intervjuade var och en. Vi har medvetet valt ut dessa förskollärare som alla har arbetat i många år och har stor erfarenhet inom yrket med barn. Vi valde dessa därför att vi sedan tidigare visste att de är reflekterande pedagoger och medvetna om sitt arbetssätt.

Vi är bekanta med alla förskollärare sedan tidigare genom vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) och tidigare arbetsplatser och alla var mycket positiva till att ställa upp och svara på våra frågor. En av förskollärarna är numera grundskollärare men har tidigare arbetat som förskollärare i 20 år. Hon är nu lärare i en F-1-2 och arbetar därför mycket även med förskoleklassen och kan på så sätt bidra med sina förskolepedagogiska erfarenheter.

Genomförande

Vi tog kontakt med förskollärarna via telefon då vi berättade om hur undersökningen är upplagd i stort, vårt syfte och att de har rätt att avbryta sitt deltagande när de vill (Kvale, 1997). Vi har även informerat dem om att deras medverkan är anonym. I samband med vårt telefonsamtal bokade vi tid och plats för intervjun. Samtliga intervjuer gjordes på en lugn och avskild plats på de olika skolorna så att vi kunde sitta och samtala i lugn och ro. Vid alla intervjuer har vi använt oss av bandspelare för att kunna lägga all koncentration på samtalet. *”Forskningsintervjun är ett utbyte av synpunkter, ett samspel mellan två människor”* (Kvale, 1997 s.39). Vid intervjuerna valde vi att medverka båda två för att vi skulle vara med i hela tolkningsprocessen som påbörjas redan vid intervjun (Kvale, 1997).

För att få bästa möjliga förberedelse av intervjufrågorna och för att testa frågornas relevans gjordes en pilotstudie på ytterligare en förskollärare som arbetat i många år. En pilotstudie syftar till att i liten skala pröva frågornas relevans (Olsson & Sörensen, 2001). Vi kunde då få reda på om frågorna skulle ändras eller förtydligas.

”En intervjuare vinner självförtroende genom sin praktik; att genomföra pilotintervjuer före de egentliga projektintervjuerna ökar förmågan att skapa ett tryggt och stimulerande samspel” (Kvale, 1997 s. 137).

Instrument

Vi har i vår studie använt oss av en kvalitativ metod i form av intervjuer. Vi har haft samma fasta frågor vid samtliga intervjuer och frågorna var korta och enkla att förstå för intervjupersonen.

Den kvalitativa forskningsintervjun är ett samtal mellan två parter om ett ämne som båda har intresse för (Kvale, 1996).

Våra intervjufrågor har en låg grad av strukturering som innebär att intervjupersonerna kan tolka frågorna fritt beroende på erfarenheter och värderingar (Olsson & Sörensen, 2001).

Bearbetning och analys

Efter att ha genomfört intervjuerna skrev vi ut dem så ordagrant som möjligt med hjälp av att lyssna på det inspelade samtalet. För att bättre strukturera materialet använde vi oss av meningskoncentrering, dvs. en mer koncist formulering av varje fråga för att lättare kunna särskilja det väsentliga från det mindre viktiga i våra intervjuer (Kvale, 1997). Efter att ha skrivit ner sammanfattningen på alla frågor valde vi att föra ihop vissa frågor till övergripande teman där varje tema innehåller liknande frågeställningar. Därefter letade vi efter både gemensamma nämnare och särskiljande delar bland förskollärarnas svar och gjorde sedan en analys av svaren. Vi valde att använda meningskoncentrering som analysmetod för att det är den bästa formen för att bearbeta mycket text. Texten blir då hanterbar och överskådlig (Olsson & Sörensen, 2001). Detta ledde slutligen fram till arbetets resultatdel.

Tillförlitlighet

Resultaten i vår studie är inte generaliserbara eftersom alla skolor och pedagoger skiljer sig åt. Förskollärarnas svar på våra frågor är konkreta, tydliga och överensstämmer med varandra (Olsson & Sörensen, 2001). Därför anser vi att vår studie har en relativt hög tillförlitlighet. Vid samtliga intervjutillfällen medverkade vi båda två för att vi ansåg att resultatet då kan kännas mer tillförlitligt.

Etik

Genom litteraturen (Kvale, 1997) har vi blivit medvetna om och använt oss av de etiska frågor man bör ta hänsyn till, t ex att få undersökningspersonernas informerade samtycke, konsekvenserna av samspelet i intervjun och konfidentialiteten på utskriftsstadiet.

Eftersom vi har gjort en gemensam sammanställning av förskollärarnas svar så kan man inte urskilja vem som sagt vad. Vi ansåg oss inte behöva identifiera om förskollärarna med fingerade namn p g a att det kunde bli rörigt för läsaren.

I och med detta har vi automatiskt skyddat undersökningspersonerna. Det personliga samspelet i intervjun föreföll naturligt eftersom vi kände pedagogerna sedan tidigare. Vi har dock försökt att vara objektiva och hålla en professionell distans vid intervjuerna (Kvale, 1997).

Resultat

Vi har sammanställt förskollärarnas svar på våra frågor och redovisar här detta under olika teman:

Barnens dag i förskoleklassen

Vi har undersökt fem olika förskoleklasser som alla har schemalagd tid måndag till torsdag.

På en av skolorna har man integrerad verksamhet tillsammans med ettan och tvåan. Klassen är en F-1-2 vilket innebär att förskoleklassen, ettan och tvåan är en gemensam klass med gemensamt hemklassrum där de tillbringar den mesta tiden. *”Med åldersblandad undervisning kan man individualisera undervisningen och de äldre barnen kan lära de yngre” (Persson, 1995 s. 64).*

I denna klass arbetar en förskollärare och en grundskollärare som har ett gemensamt ansvar för barnen och undervisningen. Förskolläraren lägger dock mest tid på sexåringarna medan grundskolläraren ägnar sin största del åt ettan och tvåan. De är duktiga på att ta tillvara på varandras kompetenser och intressen vilket gör att barnen får det bästa av dem båda. Lundström (2002) skriver i sin rapport om att utifrån de mål som finns skrivna i läroplanen ska syftet med samverkan och integration vara att olika lärarkategorier tar ett gemensamt ansvar och utvecklar en lärandemiljö av hög kvalitet. De övriga skolorna har ibland aktiviteter tillsammans med ettorna, t ex vid idrott, bild och musik.

Samtliga börjar dagen med en samling. Samlingarna har ett variationsrikt innehåll som kan innehålla alltifrån berättarstund där alla som vill får chansen att berätta, för att på så sätt lära sig att prata inför en större grupp, till lekar som kan innehålla gruppstärkande övningar. Samlingarna innehåller bl a även de traditionella sång- och sagostunderna. I varje samling har man någon form av upprop där varje barn blir sett och bekräftat även då de som inte är närvarande. Den klassen som inte har schemalagd tid för idrott tar en joggingtur istället för samling vissa morgnar.

Ett moment som en av klasserna gör är en så kallad mattepromenad. Det är en promenad med uppgift att göra något roligt, då de får lösa små matematiska problem på vägen tillsammans som t ex att räkna vägmärken och gatlyktor. Att få lösa matematiska problem i vardagslivet tillsammans utgör en grund för barnens vidare matematiska förståelse (Ahlberg et al. 2002). Syftet med detta är att få röra sig, lösa problem och att öva matematik på ett lekfullt sätt.

Den integrerade klassen använder sig av läroböcker i matematik och svenska eftersom barnen själva valt detta, medan endast ytterligare en klass använder sig av en arbetsbok i svenska. I de övriga skolorna använder de sig av arbetsblad, blädderblock eller skrivbok. Barnen arbetar efter egen lust och förmåga. Det är upp till var och ett av barnen om de vill arbeta i sina böcker och man tvingar aldrig sexåringarna att arbeta.

Samtliga klasser arbetar med praktisk matematik, t ex att lösa enkla matematiska problem i grupp såsom att bygga ett sandslott lika högt som de själva är långa eller att baka en kaka tillsammans och på så sätt få in begrepp såsom väga och mäta. Även när barnen spelar spel och hoppar rep etc. tillägnar de sig matematisk kunskap (Ahlberg et al. 2002). Ahlberg skriver vidare att det finns många tillfällen i barnens vardag som kan användas för att öka deras matematiska förståelse. Vår undersökning visar att förskollärarna är skickliga på att använda de tillfällen till matematik som ges i vardagen och göra om dem till lustfyllda aktiviteter.

Eftersom barnens kunskapsnivå varierar från att precis ha lärt sig att skriva sitt namn till att kunna läsa böcker flytande så arbetar man hela tiden individanpassat på samtliga ställen. Det betyder att alla arbetar utifrån sin egen nivå oavsett ålder. I den integrerade skolan, precis som Jancke (1993) berättar om, skriver man meddelanden till hemmet och andra saker som rör

barnen tillsammans med barnen så att de ska få en förståelse för det viktiga med skriftspråket. Det spelar ingen roll om det blir läsligt eller inte. Huvudsaken är att de skriver.

Den största delen av veckan ägnar man åt lek i olika former i de samtliga skolorna. Det kan vara alltifrån traditionell fri lek såsom bl a lek i dockvrå, bygg- och konstruktionslek och att spela spel till rörelselek, rollek och låtsaslek. I låtsasleken som kan vara t ex leka affär, tränas föreställningsförmågan som är grunden för utvecklandet av abstrakt tänkande, kreativitet och fantasi (Lindö, 2002).

Resterande tid ägnar man åt samarbetsövningar, massage, skogsutflykter, medveten rörelseträning, gymnastik och arbetsstunder. I en av förskoleklasserna har man en gång i veckan en verkstad tillsammans med ettan då man bakar, målar och pysslar i smågrupper. Variation i barnens vardag lockar dem till nyfikenhet (Lillemyr, 2002).

Våra förskollärare arbetar kreativt, har olika aktiviteter samtidigt, använder inte så mycket färdiga läromedel och ger stort utrymme för lek. Detta överensstämmer med Perssons (1995) positiva bild av förskolans arbetssätt vilket visar på att de i stor utsträckning använder sig av förskolepedagogiken. De är även så pass flexibla i sin planering och sina rutiner att de ger barnen tid att leka färdigt både när det gäller inomhuslek och utomhuslek (Jancke, 1993). Liknande gäller också enligt en förskollärare efter gymnastiken då de i regel redan har lekt en del. För barnen är det dock viktigt att de får fortsatt tid till fri lek eftersom de inte anser sig ha lekt färdigt på idrotten.

Enligt våra förskollärares beskrivningar om hur en dag kan se ut i förskoleklassen visar det sig att de alla medvetet arbetar för barnens sociala, kulturella och funktionella utveckling med hjälp av leken.

Förändringar efter reformen 1998

Alla förskollärare i vår studie har varit rädda för att det ska bli för mycket skollik verksamhet efter reformens införande. Deras farhågor överensstämde då med Skolverkets utvärdering som gjordes 2001 där det visade sig att det är skolans kultur med ämnen, raster och lektioner som dominerar ute i verksamheterna (Lillemyr, 2002). De menar att enligt läroplanen så är lek en såpass viktig del av verksamheten så därför ska barnen få fortsätta leka i samma utsträckning som de fått tidigare. I Läroplanen för förskolan (1998) står det att ett medvetet bruk av leken ska prägla verksamheten. Att de är medvetna om lekens betydelse för barnet visar att de följer

läroplanens intentioner. Numera strävar alla efter samma mål fast de kommer från olika pedagogiska kulturer.

Det tycks ändå som om att de skolor där våra förskollärare finns har klarat sig relativt bra i fråga om verksamheten för skollik. Detta pga. att de arbetar hårt för att bevara förskolepedagogiken även i förskoleklassen. Däremot hävdar de att det på många andra ställen runtomkring har blivit mer skolinriktat och barnen har läroböcker och läxor. Det beror förmodligen på att förskolläraren där tagit efter den traditionella grundskollärarollen som kunskapsförmedlare.

Ett par av våra förskollärare var väldigt avigt inställda till den mer skolinriktade verksamheten och ville inte ha den traditionella skolformen där barnen sitter i bänkar och arbetar och där de har bestämda raster.

Vidare anser dem att det ska in mycket mer praktiska moment i skolan. Dem menar att det är för tråkigt för barnen att bara sitta och göra sida upp och sida ner i en bok.

Eftersom samtliga förskollärare anser att leken är det absolut viktigaste i verksamheten är det den de kämpar för att hålla kvar. En del av förskollärarna kan uppfatta visst motstånd från grundskollärare som inte anser att leken är så betydelsefull utan ser den mest som en utfyllnad av dagen. Förskollärarna strävar efter att bevara förskolans uppdrag som bl a innebär en god omsorg, trygghet, utveckling och lärande. Uppdraget innebär även att locka och utmana till lek och andra aktiviteter som främjar social och kommunikativ kompetens (Läroplan för förskolan, 1998).

Alla våra informanter är eniga om att det innan förskoleklassen infördes gavs mer utrymme till fri lek och lokalerna var bättre anpassade till detta. Flera av klasserna får numera dela lokalerna med skolverksamhet och barnomsorg vilket gör att det blir mindre och färre ytor till lek inomhus. Samtliga förskoleklasser har sin verksamhet i vanliga klassrum.

Ambitionen med integreringen med sexårsverksamheten i skolan var att det skulle bli mer samarbete mellan förskoleklassen och ettan men så har det inte blivit överallt enligt våra förskollärare. Reformen underlättar utvecklingen mot att skillnaderna mellan förskola och skola minskar och att de två verksamhetsformerna växer samman (Persson, 1995). En av förskollärarna anser att man bara samarbetar när det behövs, t ex vid idrotten då det kan vara svårt att vara ensam lärare. Samma förskollärare har erfarenheten av att grundskolläraren varit positiv till att barnet redan känner till t ex bokstäver på grund av att det underlättar för hennes fortsatta läsundervisning. Skolan skall ta vid där förskolan slutar utan villkor om att barnet

redan skall ha blivit skolmoget (Persson, 1995). Meningen var att det skulle bli liknande arbetslagstänkande som redan finns på förskolan men så har det inte blivit, menar samma förskollärare. Vidare menar hon att det beror på andra lärares negativa inställning till arbetslag pga. att de sedan tidigare är vana vid att arbeta en och en.

På en av skolorna försöker man ha det så att det ska vara ett naturligt samarbete med ettan och där det är möjligt att gå emellan klassrummen, men de påpekar att de har kvar sina grundtankar och att de fortfarande arbetar utifrån förskolans pedagogik.

Enligt en förskollärare kollar man redan i tvåan upp barnens kunskaper i form av tester och att det då är nödvändigt att man redan som sexåring börjar öva upp sina färdigheter genom att t ex träna på att känna igen siffror och bokstäver på ett lekfullt sätt.

Enligt en förskollärare är det både på gott och ont att förskoleklassen numera tillhör skolans läroplan. Hon säger vidare att det ofta är så att vissa barn vill komma igång med att läsa och räkna medan andra fortfarande vill leka. Utvecklingen från att vara ett lekande till ett lärande barn går inte på en dag utan är en successiv process (Diderichsen et al. 1994). Det är viktigt att man uppmuntrar de barn som är framåt och vill komma vidare men det får då inte bli tråkigt för de andra.

En annan förskollärare anser att det är positivt att sexåringarna nu tillhör skolan eftersom man nu samsas under samma tak och går under samma styrdokument. Det kan vara nyttigt för barnen i deras fortsatta skolgång därför att det gynnar t ex de redan läskunniga som vill vidare eftersom det finns möjlighet till samarbete med ettan. Nackdelen är att det finns risk för att det blir för skollikt. Man måste se till individen och anpassa verksamheten efter det. Alla förskollärare anser att det är en fördel med sexåringarnas inträde i skolan så länge man som förskollärare poängterar lekens betydelse för barnen.

Pedagogerna är noga med att tala om att de erbjuder lärtillfällen. De presenterar bokstäver och siffror på ett roligt sätt som fångar barnen t ex genom olika former av lekar. De barn som är nyfikna och mogna för det tar till sig det medan de som ännu inte har intresse för bokstäver och siffror slår dövörat till, vilket är helt naturligt och tillåtet då förskoleklassen är frivillig. De påpekar att man inte tvingar barnen till något utan att allt sker på egen vilja. Enligt Jancke (1993) och våra förskollärare är det meningslöst att träna bokstäver och siffror om barnet ännu inte förstått vitsen med att läsa och skriva, det är bättre att vänta in deras intresse istället.

En av förskollärarna var tveksamt inställd till att förskoleklassen skulle tillhöra skolan till en början, men säger att hon har anpassat sig till den verklighet som råder. Hon var tveksam pga. att hon tycker att barnen måste få leka ett tag till.

Förutsättningarna för barnen är olika från kommun till kommun och från skola till skola, det beror på pedagogens egen inställning till lek. Sexåringarnas förflyttning till skolan är bra så länge man inte glömmer bort att poängtera lekens betydelse i relation till annan verksamhet enligt en förskollärare.

Förskoleklassen har fått högre status anser några av pedagogerna därför att man nu tar förskolläraren och dennes arbete mer på allvar eftersom de numera tillhör skolans läroplan.

Enligt vår studie framgår det att alla förskollärare är flexibla i sitt arbetssätt. De är lyhörda och anpassar skoldagen åt barnens lust och intresse och ser till varje barns behov. De varierar dagens aktiviteter utifrån barnens behov.

Ett exempel på det kan vara om de har tänkt sig ett arbetspass men märker att barnen inte är mottagliga för det fortsätter de med lekstund i stället. Eftersom de fortfarande är noga med att jobba utifrån ett förskolepedagogiskt arbetssätt har förändringen inte påverkat dem något större.

Förskollärollen

Förskollärarna hävdar att de alla håller fast vid rollen som förskollärare som för dem innebär att bevara förskolans traditioner d v s mycket lek och lärande på ett lekfullt sätt i barnens vardag. Förskollärarna är fast beslutna om att förskolepedagogiken är mycket viktig för barnen och deras utveckling därför att den innebär att man tar ett helhetsansvar för uppfostran och undervisning (Fagerli et al. 2001). De poängterar att de är noga med att jobba som förskollärare och inte dras med in i skolans värld. Till skillnad från lärarna har man inga krav på sig att barnen måste kunna läsa och skriva.

Två av förskollärarna känner att t ex grundskollärare tror att deras arbete går ut på att bara passa barn och ha mysigt men istället innebär det så mycket mer. I Läroplanen för förskolan (1998) står det att barnen ska erbjudas en god pedagogisk verksamhet. Omsorg, fostran och lärande ska tillsammans bilda en helhet. På en av skolorna hade förskoleklassen målat blommor i alla dess former och färger som sedan sattes upp i ett fönster som en blomrabatt. När en av lärarna på skolan fick se detta tyckte hon att det var ”mysigt och pyssligt”. När hon själv har haft liknande uppgifter med barnen har resultatet blivit att alla blommor ser likadana

ut eftersom de använt sig av en färdig mall. Detta kan bero på att hon inte ser barnets eget skapande som ett lärande i sig utan mer som en estetisk uttrycksform. Tanken med förskollärarens arbetssätt var att barnen själva skulle skapa, vara kreativa och fantasifulla. När man arbetar med barn måste man ha en öppenhet och lyhördhet inför vad barnen försöker skapa istället för att förutbestämma och begränsa barnens fantasi (Fagerli et al. 2001). Man bör se till processen och inte bara till det färdiga resultatet, det är i processen barn lär sig.

Ett par av förskollärarna tycker sig känna av att läraren har en högre status än förskolläraren, dels pga. löneskillnader men också att förskollärarens arbete inte uppfattas som lika viktigt som lärarens.

Persson (1995) skriver om att av tradition har skolan högre status än förskolan. Även samhället värderar skolans kunskapskrav högre än förskolans.

Han befäster även de negativa ”klyschor” som våra informanter upplevt såsom att det på förskolan bara är lek, flummighet och att barnen inte lär sig något.

Den av förskollärarna som nu är grundskollärare använder sig lika mycket av förskolans respektive skolans pedagogik eftersom de tillsammans utgör en bra grund för lärande. Pga. hennes långa yrkeserfarenhet inom förskolan kan hon lätt plocka fram lekar, rim och ramsor. Att leka med språket är en viktig metod för t ex skriftspråksinläring (Lindqvist, 2002). Samma pedagog anser vidare att det borde vara en skyldighet att lärare som ska arbeta med barn mellan sex och åtta år har läst förskolepedagogik eftersom det är i förskolan som grunden för livslångt lärande läggs. Ett livslångt lärande ger barn möjlighet att tillägna sig de kunskaper som utgör den referensram alla människor behöver för att aktivt delta i ett demokratiskt samhälle (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999).

Förskollärarna känner sig stolta över sitt yrke och de arbetar för att behålla förskolans traditioner. De vet med sig att de gör ett bra och viktigt jobb och de hoppas och tror på att statusnivån kommer att jämnas ut i framtiden.

Lekens betydelse

Alla förskollärare påpekar att det är väldigt viktigt att leken får stort utrymme i förskoleklassen eftersom den på ett naturligt sätt ingår i barnens vardag både ur ett socialt, kulturellt och funktionellt perspektiv. Leken är inte bara lek i sig utan all inläring och aktivitet ska göras på ett lekfullt sätt. Barnen ska ha roligt annars vill de inte komma till

skolan. Lek är ett lärande, det är för barnen en metod att hantera verkligheten och att bearbeta allt de upplever och även känslor och tankar.

Samtliga förskollärare betonar betydelsen av den fria leken där de får välja vem de vill leka med och vad de vill leka, vilket lär barnen att samarbeta. De hävdar vidare att leken har mycket med den sociala utvecklingen att göra, att det är i leken man lär sig ta hänsyn, visa respekt och att fungera i samarbete med andra. *”I lekens lustfyllda samspel med andra lär sig barnet att se tillvaron från olika perspektiv” (Lindö 2002 s. 98).*

När man studerar barnens lek kan man ofta se vem som styr och vem som håller sig undan, det visar på den sociala ”rangen” i gruppen.

En av förskollärarna anser att har man inte lärt sig leka kan man knappast ta igen det senare eftersom det ingår all form av utveckling (den språkliga, den sociala, den intellektuella och den emotionella) i leken (Knutsdotter Olofsson, 1992).

Detta påverkar i sin tur inlärningen och det är därför svårt att skilja på lek och lärande. Kan man som sexåring inte läsa lär man sig det troligtvis senare men så fungerar det inte i leken.

Alla förskollärare är överens om att man lär genom lek och allt lärande ska vara på ett lekfullt sätt. Leken är en grogrund för all utveckling. En av förskollärarna berättar om att man kan göra ett studiebesök i en affär och sedan göra upp en affär på skolan. Tanken bakom detta blir då att få in begrepp som mängder och pengar. Genom att leka befäster barnen sina matematiska kunskaper eftersom de spontant använder dem i olika sammanhang (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999). En annan förskollärare berättar om att de en gång, efter att en val hittats, tog vara på tillfället och använde det som en matematikövning. De gick då ut på skolgården och uppskattade valens längd genom att först stega upp längden och sedan måla densamma. Förskollärarna vill med det här visa att det bara är fantasin och planeringstiden som sätter stopp för idéer. En av förskollärarna berättar om att man kan läsa en saga, t ex Petter och hans fyra getter och utifrån den kan man öva på att upptäcka färger, former, mönster och att se samband. *Det som utspelar sig i en sagomiljö, har ofta sin motsvarighet i elevernas egen verklighet. Barnen känner igen sig och identifikationen blir en del av innehållet (Ahlberg et al. 2002. s. 153).*

Diskussion

Vårt syfte med studien var att undersöka lekens betydelse i förskoleklassen. Utifrån våra frågeställningar har vi gjort en kvalitativ studie där vi intervjuat pedagoger som är verksamma i förskoleklass. Genom intervjuerna anser vi oss ha fått kunskap och förståelse om verksamheterna.

Vi hade inte några förutfattade förväntningar på resultatet utan var intresserade av att få veta hur verksamheten i förskoleklassen är utformad och hur synlig leken är. Olika forskare har visat hur viktig leken är i barns utveckling, både socialt, kulturellt och funktionellt, och då särskilt för sexåringar (Diderichsen et al. 1994; Persson, 1995). Det känns därför mycket positivt att våra förskollärare använder sig av förskolepedagogiskt arbetssätt med leken i centrum.

De förskollärare vi har intervjuat menar att leken har stor betydelse i sexårsverksamheten. Vi anser att på de skolor vi har undersökt har förskoleklassen blivit den skolform som det var tänkt, dvs. en bra integration av förskolans och skolans pedagogik och även en mjuk och bra övergång från förskola till skola.

Mycket av forskningen visar att det har blivit mer skollik verksamhet än det var tänkt att det skulle bli (Lillemyr, 2002). Våra intervjuade förskollärare upplever att det inte har blivit så på just deras arbetsplatser men vet att det på andra skolor runtomkring har blivit mer skollikt.

Vid reformens införande var några av förskollärarna kritiska till hur det skulle bli. De trodde att det skulle bli för skollikt och att det skulle bli för lite utrymme till lek i förhållande till annan pedagogisk verksamhet. Men det har visat sig att i den dagliga verksamheten är leken den aktivitet som tar upp största delen av dagen i de förskoleklasser vi har undersökt.

En svaghet med vår studie kan vara att vi var bekanta med intervjupersonerna sedan tidigare. Detta kan ha medfört att resultatet skulle ha blivit annorlunda om det var helt okända personer vi intervjuade.

Vi har fått mycket kunskap och stor förståelse för lekens betydelse genom denna studie vilket vi kan ha nytta av i vår kommande yrkesprofession. Vi vet att leken är en viktig del i barns utveckling och därför vill vi se till att leken ingår som ett naturligt inslag i barnens vardag även i skolan.

Det är en utmaning genom hela grundskolan att koppla lek, experimenterande och fria aktiviteter till motivation för problemlösning och inspiration till att vara kreativ, exempelvis i temaarbeten både inom ämnen och över ämnesgränser (Lillemyr, 2002 s. 68).

Ett möjligt ämne för djupare forskning i denna studie skulle kunna vara att undersöka och jämföra förskoleklasser där man arbetar med mycket läromedel och läxor med våra redan undersökta förskoleklasser för att då se eventuell skillnad på arbetssätt.

Lek leder till gott kamratskap. Lek leder till utveckling på alla områden, som vi inte ens kan tänka ut. Lek leder till glädje och mental hälsa. Lek ger ett rikt "gladkapital" som Tage Danielsson sa (Knutsdotter, 1992).

Referenser

- Ahlberg, Ann & Wallby, Karin (red.) (2002). *Matematik från början*. Göteborg: Nationellt centrum för matematikutbildning, Univ. (Nämnamn Tema).
- Backman, Jarl (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Diderichsen, Agnete, Raböl Hansen, Vagn & Thyssen, Sven (1994). *6 år och på väg in i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Fagerli, Oddvar, Lillemyr, Fredrik & Söbstad, Frode (2001). *Vad är förskolepedagogik?*. Lund: Studentlitteratur.
- Jancke, Harriet (1993). *Att arbeta med sexåringar*. Stockholm: Liber.
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta (1992). *I lekens värld*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lillemyr, Ole Fredrik (1990). *Lek på allvar – Teorier om lek under förskoleåren*. Lund: Studentlitteratur.
- Lillemyr, Ole Fredrik (2002). *Lek – upplevelse – lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.
- Lindqvist, Gunilla (1996). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, Gunilla (2002). *Lek i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindö, Rigmor (2002). *Det gränslösa språkrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundström, Marita (2002). *Sex- och sjuåringars aktiviteter i integrerade verksamheter – En jämförelse mellan verksamheter med olika organisationsformer*. Rapport Pedagogiska institutionen. Göteborgs universitet.
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94. (1994). Stockholm: Utbildningsdepartementet/Fritzes.
- Läroplan för förskolan: Lpfö 98. (1998). Stockholm: Utbildningsdepartementet/Fritzes.
- Moyles, Janet R. (red.) (1995). *Släpp in leken i skolan!*. Stockholm: Runa förlag AB.
- Olsson Henny & Sörensen, Stefan (2001). *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber AB.
- Persson, Sven (1995). *Flexibel skolstart för 6-åringar*. Lund: Studentlitteratur.
- Pluckrose, Henry (1993). *Börja skolan vid 6*. Stockholm: Berghs förlag AB.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Intervjufrågor:

- 1. Beskriv barnens aktiviteter under en dag i förskoleklassen.**
- 2. Hur ser schemat ut?**
- 3. Har verksamheten förändrats sedan förskoleklassen bildades? Efter reformen 1998?**
- 4. Sexåringar i skolan, har det förändrats för barnen?**
- 5. Hur ser du på sexåringarnas inträde i skolan? Förklara.**
- 6. Håller du fast vid rollen som förskollärare eller har du "dragits med" in i skolans värld?**
- 7. I vilken utsträckning använder ni förskolans respektive skolans pedagogik?**
- 8. Lekens plats i förskoleklassen? Beskriv.**
- 9. Används leken som lärandemetod? Leken i förhållande till lärande? Används planerad lek som utgångspunkt i undervisningen?**

Högskolan i Trollhättan / Uddevalla
Institutionen för individ och samhälle
Box 1236
462 28 Vänersborg
Tel 0521 - 26 40 00 Fax 0521 – 26 40 99

www.htu.se